

Id publicat	: C-107/23 PPU
Numărul de act	: 52
Numărul de registru	: 1253724
Data depunerii	: 12/04/2023
Data înscrierii în registru	: 12/04/2023
Tipul de act	: Observații

Referința depunerii efectuate prin intermediul e-Curia	: Actul de procedură DC185794
Numărul de fișier	: 1
Autorul depunerii	: Emilia Gane (R101801) Roumanie

WWW.LUMEAJUSTITIEI.RO

MINISTERUL AFACERILOR EXTERNE

Agentul Governamental pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene

K2/1075/04.04.2023

**ÎN ATENȚIA DOMNULUI PREȘEDINTE ȘI A MEMBRILOR
CURȚII DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE**

OBSERVAȚII SCRISE

formulate, în temeiul articolului 23 al doilea paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, de

R o m ă n i a,

reprezentată de doamna Emilia GANE, în calitate de agent, precum și de doamnele Mihaela CHICU, Oana-Cătălina ICHIM și Loredana BAȚAGOI, în calitate de consilieri,

în cauza C-107/23 PPU, Lin,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare¹ formulată, potrivit articolului 267 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene², de Curtea de Apel Brașov (România)³, în legătură cu interpretarea articolelor 2, 4 alineatul (3) și 19 alineatul (1) al doilea paragraf din Tratatul privind Uniunea Europeană⁴, a articolului 325 alineatul (1) TFUE, a articolului 2 alineatul (1) din Convenția elaborată în temeiul articolului K.3 TUE privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene⁵, a articolelor 2 și 12 din Directiva (UE) 2017/1371 privind combaterea fraudelor îndreptate împotriva intereselor financiare ale Uniunii prin mijloace de drept penal⁶, a Directivei 2006/112/CE privind sistemul comun al taxei pe valoarea adăugată⁷, cu aplicarea Deciziei 2006/928/CE a Comisiei de stabilire a unui mecanism de cooperare și de verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției⁸, prin raportare la articolul 49 alineatul (1) teza finală din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene⁹, și cu interpretarea principiului supremației dreptului UE.

¹ Denumită în continuare „cerere de decizie preliminară”.

² Denumit în continuare „TFUE”.

³ Denumită în continuare „instanța de trimitere”.

⁴ Denumit în continuare „TUE”.

⁵ Denumită în continuare „Convenția PIF”.

⁶ Publicată în Jurnalul Oficial UE nr. L 198 din 28.07.2017, pagina 29; denumită în continuare „Directiva PIF”.

⁷ Publicată în Jurnalul Oficial UE nr. L 347 din 11.12.2006, paginile 1-118; denumită în continuare „Directiva TVA”.

⁸ Notificată cu nr. C(2006)6569, publicată în Jurnalul Oficial UE nr. L 354 din 14.12.2006, paginile 56-57; denumită în continuare „Decizia 2006/928/CE” sau „Decizia MCV”.

⁹ Denumită în continuare „Carta”.

Guvernul României are onoarea să prezinte Curții de Justiție a Uniunii Europene¹⁰ următoarele observații scrise:

Cuprins:

I.	Situația de fapt, cadrul juridic aplicabil și întrebările preliminare	pag. 3
II.	Analiza juridică	pag. 3
	A. Prima și a doua întrebare preliminară	pag. 3
	B. A treia întrebare preliminară	pag. 16
	C. Addendumul instanței de trimitere¹¹	pag. 18
III.	Concluzii	pag. 22

¹⁰ Denumită în continuare „CJUE” sau „Curtea”.

¹¹ Primit ulterior comunicării cererii de decizie preliminară.

I. Situația de fapt, cadrul juridic aplicabil și întrebările preliminare

1. În ceea ce privește situația de fapt, cadrul juridic aplicabil și întrebările preliminare, facem trimitere la cererea de decizie preliminară.

II. Analiza juridică

A. Prima și a doua întrebare preliminară

2. Prin intermediul primei întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să afle dacă articolele 2, 4 alineatul (3) și 19 alineatul (1) al doilea paragraf din TUE, coroborate cu articolul 325 alineatul (1) TFUE, articolul 2 alineatul (1) din Convenția PIF și cu articolele 2 și 12 din Directiva PIF, precum și cu Directiva TVA, toate cu aplicarea Deciziei MCV, prin raportare la articolul 49 alineatul (1) teza finală din Cartă, se opun unei *situații juridice* în care contestatorii condamnați solicită printr-o cale extraordinară de atac, desființarea unei hotărâri penale definitive de condamnare, invocând aplicarea principiului legii penale mai favorabile, care ar fi fost incident în cursul procesului pe fond și care ar fi prevăzut un termen de prescripție mai mic și împlinit anterior soluționării definitive a cauzei, relevat însă ulterior acestui moment, de o decizie a instanței constituționale naționale care a declarat neconstituțional un text de lege privind întreruperea cursului prescripției răspunderii penale, invocând pasivitatea legiuitorului, care nu a intervenit pentru punerea în acord a textului legal cu o altă decizie a aceleiași instanțe constituționale, pronunțate în urmă cu patru ani față de cea din urmă decizie (decizia din anul 2018) - timp în care jurisprudența instanțelor de drept comun formată în aplicarea celei dintâi decizii se stabilise deja în sensul subzistenței textului respectiv, în forma înțeleasă ca urmare a celei dintâi decizii ale instanței constituționale - cu consecința practică a reducerii la jumătate a termenului de prescripție pentru toate faptele penale cu privire la care nu s-a pronunțat o hotărâre definitivă de condamnare anterior celei dintâi decizii a instanței constituționale și a încetării pe cale de consecință a procesului penal față de acuzații în cauză.
3. Prin intermediul celei de a doua întrebări preliminare, instanța de trimitere dorește să afle dacă articolul 2 și articolul 4 alineatul (3) TUE, cu aplicarea Deciziei MCV, prin raportare la articolul 49 alineatul (1) teza finală din Cartă, trebuie interpretate, *cu privire la sistemul judiciar în ansamblul său*, în sensul că se opun unei *situații juridice*, precum cea detaliată la punctul precedent.
4. Guvernul României va aborda cele două întrebări preliminare împreună, în contextul în care cea de-a doua întrebare privește interpretarea unor norme de drept vizate și de prima întrebare preliminară, prin raportare la aceeași situație juridică, distincția esențială fiind referirea, în cea de-a doua întrebare preliminară, la sistemul judiciar în ansamblul său.

5. Înainte de a ne apleca asupra analizei juridice a normelor supuse interpretării de către instanța de trimitere, precum și a jurisprudenței relevante, apreciem necesară prezentarea succintă a mai multor elemente de context.

A.i. Elemente de context

6. Prin **Decizia 297/2018**¹², Curtea Constituțională a României¹³ a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor articolului 155 alineatul (1) din Codul penal și a constatat că **„soluția legislativă care prevede întreruperea cursului termenului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea „oricărui act de procedură în cauză”, din cuprinsul dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul Penal, este neconstituțională”**.
7. În considerentele¹⁴ Deciziei 297/2018, CCR a statuat, între altele, că:
- i. Prin Decizia 1092/2012, CCR a statuat că **prescripția aparține dreptului penal material**, și nu dreptului procesual penal și că, așa fiind, prescripția este o cauză de înlăturare a răspunderii penale. Prin aceeași decizie, CCR a reținut că, înlăturându-se răspunderea penală, se înlătură și acțiunea penală, dar acesta este un efect derivat, de ordin procesual, ce decurge din primul efect de ordin material (înlăturarea răspunderii penale)¹⁵.
 - ii. Legea penală, în ansamblul ei, este supusă atât exigențelor calității legii, impuse de articolul 1 alineatul (5) din Constituție, cât și celor ale principiului legalității incriminării și a pedepsei, reglementat de articolul 23 alineatul (12) din Legea fundamentală. Dispozițiile constituționale mai sus menționate impun nu doar reglementarea clară, precisă și previzibilă a faptelor care constituie infracțiuni, ci și a condițiilor în care o persoană poate fi trasă la răspundere penală pentru săvârșirea acestora. Or, **din ansamblul reglementărilor ce au ca scop angajarea răspunderii penale face parte și instituția prescripției răspunderii penale al cărei mecanism juridic este supus aceluiași cerințe ale principiului legalității și ale standardelor de calitate a legii, inclusiv sub aspectul mecanismelor juridice prin care suspectul sau inculpatul este informat cu privire la persistența în timp a efectelor sociale ale faptelor de natură penală pe care le-a săvârșit**¹⁶.
 - iii. Cum prescripția răspunderii penale este o instituție de drept penal substanțial care are la bază trecerea timpului, dispozițiile legale ce reglementează termenele de prescripție a

¹² Decizia nr. 297 din 26.04.2018 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 518 din 25.06.2018 și denumită „Decizia 297/2018”.

¹³ Denumită în continuare „CCR”.

¹⁴ Potrivit unei jurisprudențe constante a CCR (de exemplu Decizia nr. 206 din 29.04.2013, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 350 din 13.06.2013), „atât considerentele, cât și dispozitivul deciziilor sale sunt general obligatorii și se impun cu aceeași forță tuturor subiecților de drept. În consecință, atât Parlamentul, cât și Guvernul, respectiv autoritățile și instituțiile publice urmează, în aplicarea legii criticate, să respecte cele stabilite de Curtea Constituțională în considerentele și în dispozitivul (prezentei) decizii.”

¹⁵ Punctul 25 din Decizia 297/2018.

¹⁶ Punctul 26 din Decizia 297/2018.

răspunderii penale și modalitatea de aplicare a acestora au o importanță considerabilă, atât pentru activitatea organelor judiciare ale statului, cât și pentru persoanele care săvârșesc infracțiuni¹⁷.

- iv. Se impune a fi garantat caracterul previzibil al efectelor articolului 155 alineatul (1) din Codul penal asupra persoanei care a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală, inclusiv prin asigurarea posibilității acesteia de a cunoaște aspectul intervenirii întreruperii cursului prescripției răspunderii penale și al începerii cursului unui nou termen de prescripție. De altfel, data efectuării unui act de procedură ce produce efectul anterior menționat este și data de la care începe să curgă și poate fi calculat noul termen de prescripție. A accepta soluția contrară înseamnă a crea, cu ocazia efectuării unor acte procedurale care nu sunt comunicate suspectului sau inculpatului și care au ca efect întreruperea cursului prescripției răspunderii penale, pentru persoana în cauză o stare de incertitudine perpetuă, dată de imposibilitatea unei aprecieri rezonabile a intervalului de timp în care poate fi trasă la răspundere penală pentru faptele comise, incertitudine ce poate dura până la împlinirea termenului prescripției speciale, prevăzut la articolul 155 alineatul (4) din Codul penal¹⁸.
- v. Conform jurisprudenței CCR, o dispoziție legală trebuie să fie precisă, neechivocă și să instituie norme clare, previzibile și accesibile a căror aplicare să nu permită arbitrariul sau abuzul, iar norma juridică trebuie să reglementeze în mod unitar și uniform și să stabilească cerințe minimale aplicabile tuturor destinatarilor săi¹⁹.
- vi. Articolul 155 alineatul (1) din Codul penal instituie o soluție legislativă de natură a crea persoanei care are calitatea de suspect sau de inculpat o situație juridică incertă referitoare la condițiile tragerii sale la răspundere penală pentru faptele săvârșite²⁰.
- vii. **Dispozițiile articolului 155 alineatul (1) din Codul penal sunt lipsite de previzibilitate și, totodată, contrare principiului legalității incriminării, întrucât sintagma „oricărui act de procedură” din cuprinsul său are în vedere și acte ce nu sunt comunicate suspectului sau inculpatului, nepermițându-i acestuia să cunoască aspectul întreruperii cursului prescripției și al începerii unui nou termen de prescripție a răspunderii sale penale²¹.**
- viii. **Soluția legislativă anterioară, prevăzută la articolul 123 alineatul (1) din Codul penal din 1969, îndeplinea condițiile de previzibilitate impuse prin dispozițiile constituționale analizate în prezenta cauză, întrucât prevedea întreruperea cursului prescripției**

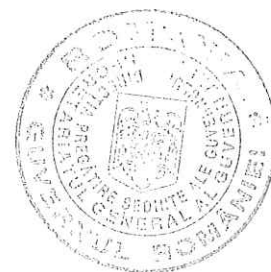
¹⁷ Punctul 27 ultima frază din Decizia 297/2018.

¹⁸ Punctul 28 din Decizia 297/2018.

¹⁹ Punctul 29 din Decizia 297/2018.

²⁰ Punctul 30 din Decizia 297/2018.

²¹ Punctul 31 din Decizia 297/2018.

răspunderii penale doar prin îndeplinirea unui act care, potrivit legii, trebuia comunicat, în cauza în care persoana vizată avea calitatea de învinuit sau inculpat²².

8. Ulterior publicării Deciziei 297/2018 în Monitorul Oficial al României (așadar, ulterior datei de 25.06.2018), **Înalta Curte de Casație și Justiție**²³ a fost sesizată cu pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unor chestiuni de drept și cu un recurs în interesul legii privind interpretarea și aplicarea articolului 155 alineatul (1) din Codul penal. **Prin Deciziile ÎCCJ 5/2019²⁴ și 25/2019²⁵, au fost respinse ca inadmisibile ambele sesizări.**
9. Dincolo de acest aspect, astfel cum rezultă din Decizia 25/2019²⁶:
- i. **Orientarea jurisprudențială majoritară la nivelul instanțelor judecătorești**²⁷ a fost că Decizia CCR 297/2018 este una interpretativă, cauza de întrerupere a cursului prescripției răspunderii penale constând în îndeplinirea unor acte de procedură în cauză producându-și efectele numai în ipoteza actelor de procedură care, potrivit legii, trebuie comunicate suspectului sau inculpatului.
 - ii. **În ceea ce privește jurisprudența ÎCCJ**²⁸, în două decizii de admitere a recursului în casație, instanța supremă a constatat că **întreruperea cursului termenului de prescripție se poate realiza doar prin îndeplinirea unui act care, potrivit legii, trebuie comunicat învinuitului sau inculpatului, așa cum a statuat expres CCR**. În același sens au fost și deciziile 290/A din 6.11.2018, 306/A din 22.11.2018 ale Secției penale a ÎCCJ, precum și Decizia 142 din 27.05.2019 a Completului de 5 judecători din cadrul ÎCCJ.
 - iii. **Din punctele de vedere transmise de curțile de apel**²⁹, a rezultat că practica judiciară este neunitară, opinia majoritară fiind aceea că **Decizia CCR 297/2018 este o decizie de interpretare, iar dispozițiile articolului 155 alineatul (1) din Codul Penal rămân în fondul activ al legislației și continuă să producă efecte, dar singurele acte care pot avea ca efect întreruperea cursului prescripției răspunderii penale sunt cele care se comunică suspectului sau inculpatului.**
 - iv. **Potrivit punctului de vedere al procurorului general al Parchetului de pe lângă ÎCCJ**³⁰, soluția legală în materie este că **întreruperea cursului prescripției răspunderii penale constând în**

²² Punctul 34 din Decizia 297/2018.

²³ Denumită în continuare „ÎCCJ”.

²⁴ Decizia nr. 5 din 21.03.2019 privind pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a unor chestiuni de drept referitoare la interpretarea art. 155 alin. (1) din Codul penal, respectiv întreruperea termenului de prescripție, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 381 din 15.05.2019 și denumită „Decizia 5/2019”.

²⁵ Decizia nr. 25 din 11.11.2019 referitoare la recursul în interesul legii privind interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal privind întreruperea cursului prescripției răspunderii penale prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză, ulterior publicării în Monitorul Oficial a Deciziei Curții Constituționale nr. 297 din 26.04.2018, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 86 din 06.02.2020 și denumită „Decizia 25/2019”.

²⁶ Dar și din Decizia 5/2019. Din rațiuni de concizie, însă, ne vom referi numai la Decizia 25/2019.

²⁷ Punctul 2.2 din Decizia 25/2019.

²⁸ Punctul 2.3 din Decizia 25/2019.

²⁹ Punctul 6 din Decizia 25/2019.

³⁰ Punctul 4 din Decizia 25/2019.

îndeplinirea unor acte de procedură în cauză își produce efectele numai în ipoteza actelor de procedură care, potrivit legii, trebuie comunicate suspectului sau inculpatului.

v. *Potrivit punctelor de vedere ale celor două facultăți de drept (din Cluj și Timișoara) care au comunicat o opinie*³¹, în interpretarea articolului 155 alineatul (1) din Codul penal, ulterior publicării Deciziei CCR 297/2018, **cursul termenului prescripției răspunderii penale se va considera întrerupt prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului.**

10. Prin **Decizia 358/2022**³², CCR a admis o nouă excepție de neconstituționalitate a dispozițiilor articolului 155 alineatul (1) din Codul penal și a constatat că **„dispozițiile art. 155 alin. (1) din Codul penal sunt neconstituționale”**.

11. Din considerentele Deciziei 358/2022, rezultă, între altele că:

i. Analizând Deciziile ÎCCJ 5/2019 și 25/2019, CCR a observat că, referitor la Decizia 297/2018, rezultă conturarea a două opinii ce plasează respectiva decizie fie în categoria deciziilor de admitere simple/extreme, fie în categoria deciziilor de admitere interpretative/cu rezervă de interpretare³³.

ii. Calificarea Deciziei 297/2018 fie ca simplă, fie ca interpretativă a determinat și asocierea anumitor efecte acestui act.

În această privință, CCR a reținut că, în literatura de specialitate, deciziile pronunțate de instanța de contencios constituțional au fost împărțite în: (1) simple sau extreme, prin care se constată (ne)constituționalitatea dispoziției criticate; (2) intermediare, care includ deciziile interpretative (deciziile în al căror dispozitiv se regăsesc sintagmele „în măsura în care”, „dacă și în condițiile în care”) și deciziile manipulative (acele decizii care sunt mai mult decât deciziile de interpretare, ele propunându-și să transforme semnificația legii, pentru a nu lăsa „un vid juridic” cu „consecințe păgubitoare”)³⁴.

iii. Deși în anumite cazuri o decizie a CCR poate fi aplicată la speța dedusă judecării într-un mod conform considerentelor sale, demers pe deplin posibil independent de intervenția legiuitorului, aceasta nu presupune o înlăturare a obligației acestuia din urmă de a interveni legislativ inclusiv în cazul deciziilor interpretative/cu rezervă de interpretare³⁵.

iv. Aplecându-se asupra Deciziei 297/2018, CCR a constatat că aceasta împrumută natura juridică a unei soluții simple/extreme³⁶.

³¹ Punctul 7 din Decizia 25/2019.

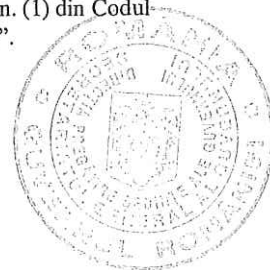
³² Decizia nr. 358 din 26.05.2022 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 155 alin. (1) din Codul penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 565 din 09.06.2022 și denumită „Decizia 358/2022”.

³³ Punctul 48 din Decizia 358/2022.

³⁴ Punctul 49 din Decizia 358/2022.

³⁵ Punctul 52 ultima frază din Decizia 358/2022.

³⁶ Punctul 61 din Decizia 358/2022.

- v. De asemenea, aceasta a constatat că, la punctul 34 din Decizia 297/2018, a evidențiat faptul că soluția legislativă din Codul penal din 1969 îndeplinea exigențele de claritate și previzibilitate, întrucât prevedea întreruperea cursului prescripției răspunderii penale doar prin îndeplinirea unui act care, potrivit legii, trebuia comunicat, în cauza în care persoana vizată avea calitatea de învinuit sau inculpat. CCR a observat, însă, că indicarea soluției legislative din actul normativ anterior a avut rol orientativ și, în niciun caz, nu i se poate atribui o natură absolută, în sensul obligării adoptării de către legiuitor a unei norme identice cu cea conținută de Codul penal din 1969³⁷.
- vi. Potrivit CCR, ansamblul normativ în vigoare nu oferă toate elementele legislative necesare aplicării previzibile a normei sancționate prin Decizia 297/2018³⁸.
- vii. Pe perioada cuprinsă între data publicării Deciziei 297/2018 și intrarea în vigoare a unui act normativ care să clarifice norma - prin reglementarea expresă a cazurilor apte să întrerupă cursul termenului prescripției răspunderii penale -, fondul activ al legislației nu conține vreun caz care să permită întreruperea cursului prescripției răspunderii penale³⁹.
- viii. Termenele de prescripție generală reglementate de dispozițiile articolului 154 din Codul penal rămân neafectate⁴⁰.
- ix. Legiuitorul a nesocotit prevederile articolului 147 alineatul (4) din Constituție, ignorând efectele obligatorii ale Deciziei 297/2018, cu consecința creării unui viciu de neconstituționalitate mai grav generat de aplicarea neunitară a textului de lege „*cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea*”, care, în mod evident, nu prevede niciun caz de întrerupere a cursului prescripției răspunderii penale. Pentru restabilirea stării de constituționalitate este necesar ca legiuitorul să clarifice și să detalieze prevederile referitoare la încetarea cursului prescripției răspunderii penale, în spiritul celor precizate în considerentele Deciziei 297/2018⁴¹.
12. La data de 30.05.2022 (așadar, ulterior datei pronunțării Deciziei CCR 358/2022 - 26.05.2022, dar anterior datei publicării sale în Monitorul Oficial al României - 09.06.2022) a intrat în vigoare OUG 71/2022⁴². Potrivit articolului unic al respectivei OUG, „*cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului*”.

³⁷ Punctul 68 din Decizia 358/2022.

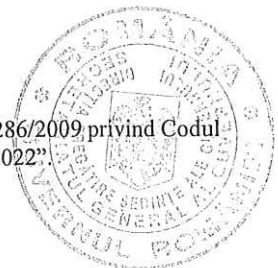
³⁸ Punctul 72 din Decizia 358/2022.

³⁹ Punctul 73 din Decizia 358/2022.

⁴⁰ Punctul 74 din Decizia 358/2022.

⁴¹ Punctul 76 din Decizia 358/2022.

⁴² Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 71/2022 pentru modificarea art. 155 alin. (1) din Legea 286/2009 privind Codul Penal, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 531 din 30.05.2022 și denumită „OUG 71/2022”.

13. Guvernul, în calitatea sa de legiuitor delegat, luând act de Decizia 358/2022, inclusiv de clarificările pe care CCR le-a furnizat în 2022 în legătură cu Decizia sa 297/2018, a intervenit – anterior publicării Deciziei 358/2022 în Monitorul Oficial al României – și a adoptat OUG 71/2022, consacrand și normativ soluția legislativă indicată în Decizia 297/2018 și aplicată în practică, astfel cum rezultă din Decizia ÎCCJ 25/2019, de majoritatea instanțelor judecătorești.
14. Prin **Decizia 67/2022**⁴³, ÎCCJ a admis în parte sesizările și a decis următoarele:
1. Normele referitoare la întreruperea cursului prescripției sunt norme de drept penal material (substanțial), supuse din perspectiva aplicării lor în timp principiului activității legii penale prevăzut de articolul 3 din Codul penal, cu excepția dispozițiilor mai favorabile, potrivit principiului *mitior lex* prevăzut de articolul 15 alineatul (2) din Constituția României, republicată, precum și de articolul 5 din Codul penal.
 2. Instanța care soluționează contestația în anulare, întemeiată pe efectele deciziilor CCR 297/2018 și 358/2022, nu poate reanaliza prescripția răspunderii penale, în cazul în care instanța de apel a dezbătut și a analizat incidența acestei cauze de încetare a procesului penal în cursul procesului anterior acestei din urmă decizii.
15. **În ceea ce privește întreruperea termenului prescripției răspunderii penale prevăzută de articolul 155 alineatul (1) din Codul penal**, ÎCCJ a reținut⁴⁴ în Decizia 67/2022 că a existat următoarea succesiune de legi:
- *De la data intrării în vigoare a Codului penal (01.02.2014) și până la publicarea Deciziei CCR 297/2018 (25.06.2018)*, articolul 155 alineatul (1) din Codul penal a avut conținutul „Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză” și s-a bucurat de prezumția de constituționalitate.
 - *Între data publicării Deciziei CCR 297/2018 (25.06.2018) - a cărei natură a fost lămurită prin Decizia CCR 358/2022 -, și până la intrarea în vigoare a OUG 71/2022 (30.05.2022)*, articolul 155 alineatul (1) din Codul penal a avut conținutul „Cursul termenului prescripției răspunderii penale se întrerupe prin îndeplinirea” și nu a cuprins vreun caz de întrerupere a cursului termenului de prescripție.
 - *De la data intrării în vigoare a OUG 71/2022 (30.05.2022)*, textul articolului 155 alineatul (1) din Codul penal are următorul conținut: „Cursul termenului prescripției răspunderii

⁴³ Decizia nr. 67 din 25.10.2022 în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea următoarei chestiuni de drept: "1. Dacă normele care reglementează efectul întreruptiv de prescripție al actelor de procedură sunt norme de drept substanțial susceptibile de a fi aplicate ca lege penală mai favorabilă sau norme de drept procesual supuse principiului "tempus regit actum". 2. Dacă art. 155 alin. (1) din Codul penal, în forma în vigoare în perioada 26.06.2018-30.05.2022, este susceptibil de a fi aplicat ca lege penală mai favorabilă", publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1141 din 28.11.2022 și denumită „Decizia 67/2022”.

⁴⁴ Punctul XIII.1 din Decizia 67/2022.

penale se întrerupe prin îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului”.

16. **În ceea ce privește institutia contestației în anulare**⁴⁵, ÎCCJ a reținut următoarele:
- i. **Contestația în anulare este o cale extraordinară de atac cu o natură juridică mixtă**, atât de anulare, având în vedere scopul urmărit, cât și de retractare, ce poate fi formulată împotriva hotărârilor penale definitive numai în cazurile strict reglementate de normele procesual penale ale articolului 426 și în termenul prevăzut de articolul 428 din Codul de procedură penală, la instanța care a pronunțat hotărârea a cărei anulare se cere, respectiv la instanța la care a rămas definitivă ultima hotărâre. Întrucât prin intermediul său se tinde la înlăturarea autorității de lucru judecat, dobândită de o hotărâre definitivă, contestația în anulare este o cale de atac extraordinară supusă unui formalism mai ridicat decât cel incident în cazul căilor ordinare de atac. Astfel, aceasta poate fi exercitată numai în condițiile procedurale stricte prevăzute de Codul de procedură penală referitoare la titularii căii de atac, termenul de introducere, cazurile de contestație în anulare, motivele aduse în sprijinul acestora și dovezile în susținerea lor.
 - ii. **Pe calea contestației în anulare nu pot fi invocate chestiuni privind fondul cauzei** (*vitium in iudicando*), ci numai erori de procedură (*error in procedendo*).
 - iii. **Dispozițiile articolului 426 litera b) din Codul de procedură penală**, referindu-se la incidența unei cauze de încetare a procesului penal, fac trimitere în mod explicit la **dispozițiile articolului 16 alineatul (1) literele e)-j) din Codul de procedură penală** raportat la articolul 396 alineatul (6) din Codul de procedură penală. **Dispozițiile articolului 16 alineatul (1) litera e) din Codul de procedură penală** includ între cauzele de încetare a procesului penal intervenirea prescripției răspunderii penale.
 - iv. **Aprecierea eronată a instanțelor de judecată asupra incidenței unei cauze de încetare a procesului penal, inclusiv prescripția răspunderii penale, constituie o eroare de judecată, respectiv o greșală de drept, ce implică reevaluarea fondului hotărârii judecătorești astfel pronunțate. În schimb, omisiunea instanței de a se pronunța cu privire la incidența unei cauze de încetare a procesului penal reprezintă o eroare de procedură, în acest caz instanța neanalizând aspectele ce ar putea determina o soluție de încetare a procesului penal.**
 - v. **În ipoteza în care persoana condamnată a invocat în fața instanței incidența dispozițiilor referitoare la prescripția răspunderii penale, iar instanța de apel a examinat această chestiune, invocarea aceleiași cauze de încetare a procesului penal pe calea contestației în anulare întemeiate pe dispozițiile articolului 426 litera b) din Codul de procedură**

⁴⁵ Punctul XIII.3 – A doua chestiune de drept din Decizia 67/2022.

penală echivalează cu o critică a raționamentului judiciar al instanței cu prilejul soluționării apelului și ar determina o reevaluare a fondului cauzei.

În schimb, în ipoteza în care instanța de apel a omis să se pronunțe asupra incidenței dispozițiilor referitoare la prescripția răspunderii penale invocate de către persoana condamnată ori dacă acestea nu au fost invocate și nici examinate din oficiu, omisiunea instanței va constitui o eroare de procedură care va putea fi invocată prin intermediul contestației în anulare întemeiate pe dispozițiile articolului 426 litera b) din Codul de procedură penală.

- vi. Deși, așa cum s-a arătat ulterior prin Decizia CCR 358/2022, practica judiciară generalizată a fost una eronată și a condus la aplicarea de către organele judiciare a legii penale prin analogie, această situație constituie o chestiune de drept, o eroare de judecată, iar nu una de procedură, întrucât vizează chiar fondul cauzei, respectiv regimul răspunderii penale. Faptul că eroarea cu privire la natura Deciziei CCR 297/2018 a avut un caracter generalizat la nivelul practicii judiciare nu conduce la concluzia existenței unei erori de procedură, ci, dimpotrivă, subliniază faptul că a fost rezultatul raționamentului judiciar dezvoltat de instanțele investite cu judecarea cauzelor respective. Similar, intervenirea Deciziei CCR 358/2022 prin care a fost relevată eroarea de interpretare a naturii Deciziei 297/2018 nu are semnificația unei cauze de schimbare a caracterului de eroare de judecată a instanțelor judecătorești.

A.ii. Analiza dreptului UE și a jurisprudenței relevante

17. În ceea ce privește Convenția PIF și Directiva PIF, observăm, înainte de toate, că, în conformitate cu articolul 16 din respectiva directivă, „Convenția privind protejarea intereselor financiare ale Comunităților Europene din 26 iulie 1995, inclusiv Protocoalele la aceasta din 27 septembrie 1996, din 29 noiembrie 1996 și din 19 iunie 1997, este înlocuită de prezenta directivă în ceea ce privește statele membre care au obligații în temeiul acesteia, începând cu 6 iulie 2019”. Observăm, de asemenea, că Directiva PIF a intrat în vigoare la 17.08.2017, iar termenul pentru transpunerea acesteia s-a împlinit la 06.07.2019.
18. Din cererea de decizie preliminară⁴⁶ rezultă că faptele în discuție în litigiul principal au fost săvârșite în cursul anului 2010, așadar anterior intrării în vigoare a Directivei PIF. Pe cale de consecință, în speță nu este aplicabilă Directiva PIF, dar este aplicabilă Convenția PIF⁴⁷.

⁴⁶ Punctul 7.

⁴⁷ A se vedea, *mutatis mutandis*, Ordonanța din 7 noiembrie 2022, FX și alții, C-859/19, C-926/19 și C-929/19, EU:C:2022:878, punctul 80; Hotărârea din 13 octombrie 2022, Direktor na Direktsia "Obzhalvane i danachno-osiguritelna praktika", C-1/21, EU:C:2022:788, punctul 42.

19. În ceea ce privește Directiva TVA, precizăm că, astfel cum rezultă din articolul 273 al acestui act UE, „statele membre pot impune alte obligații pe care le consideră necesare pentru a asigura colectarea în mod corect a TVA și a preveni evaziunea, sub rezerva cerinței de tratament egal al operațiunilor interne și operațiunilor efectuate între statele membre de către persoane impozabile și cu condiția ca respectivele obligații să nu genereze, în comerțul între statele membre, unele formalități în legătură cu trecerea frontierelor”. (s.n.)
20. În această privință, amintim că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, **rezultă din Directiva 2006/112/CE, coroborată cu articolul 4 alineatul (3) TUE și articolul 325 TFUE**, că statele membre nu au doar obligația generală să adopte toate măsurile cu caracter legislativ și administrativ corespunzătoare pentru a asigura colectarea în integralitate a TVA datorat pe teritoriile lor respective, ci trebuie de asemenea să combată fraudă⁴⁸.
21. Curtea a subliniat, din acest punct de vedere, că, întrucât resursele proprii ale Uniunii cuprind printre altele, potrivit articolului 2 alineatul (1) litera (b) din Decizia 2007/436/CE, Euratom privind sistemul de resurse proprii al Comunităților Europene, veniturile din aplicarea unei cote uniforme a bazelor armonizate de evaluare a TVA, stabilite în conformitate cu normele Uniunii, există astfel o legătură directă între colectarea veniturilor din TVA cu respectarea dreptului Uniunii aplicabil și punerea la dispoziția bugetului Uniunii a resurselor TVA corespunzătoare, de vreme ce orice lacună în colectarea celor dintâi se poate afla la originea unei reduceri a celor din urmă⁴⁹.
22. În baza articolului 1 din Convenția PIF, constituie **fraudă** „*orice acțiune sau omisiune intenționată cu privire la folosirea sau prezentarea unor declarații sau documente false, inexacte sau incomplete, care au ca efect diminuarea ilegală a resurselor bugetului general al [UE] sau ale bugetelor gestionate de [UE] sau în numele [acesteia]*”. **Această noțiune înglobează, în consecință, veniturile din aplicarea unei cote uniforme a bazelor armonizate de evaluare a TVA, stabilite în conformitate cu normele Uniunii.**
23. Din cererea de decizie preliminară⁵⁰ rezultă că faptele în discuție în litigiul principal întrunesc, printre altele, elementele constitutive ale infracțiunii de evaziune fiscală, inculpații omițând „*în tot sau în parte, evidențierea în actele contabile, a operațiunilor comerciale efectuate și a veniturilor realizate din vânzarea de motorină achiziționată în regim suspensiv de plată a accizei, către beneficiari interni, prejudiciind, în această modalitate, bugetul de stat, inclusiv cu privire la TVA și accize motorină*”.
24. **Or, astfel de infracțiuni constituie cazuri de fraudă aducând atingere intereselor financiare**

⁴⁸ Hotărârea din 8 septembrie 2015, Taricco și alții, C-105/14, EU:C:2015:555, punctul 36; Hotărârea în cauza Direktor na Direktsia "Obzhalvane i danachno-osiguritelna praktika", mai sus citată, punctul 60.

⁴⁹ Hotărârea din 26 februarie 2013, Åkerberg Fransson, C-617/10, EU:C:2013:105, punctul 26 și jurisprudența acolo citată.

⁵⁰ Punctele 7- 8.

ale Uniunii.

25. În temeiul articolului 325 alineatul (1) TFUE, statele membre trebuie să prevadă aplicarea unor sancțiuni efective și disuasive în cazul acestor infracțiuni⁵¹. O obligație similară este prevăzută de articolul 2 alineatul (1) din Convenția PIF.
26. În ceea ce privește Decizia MCV, menționăm că, raportat la infracțiunea de evaziune fiscală care face obiectul litigiului principal, respectiva decizie nu este aplicabilă.
27. Având în vedere cererea de decizie preliminară și aspectele mai sus menționate, în continuare ne vom concentra analiza asupra prevederilor articolului 325 TFUE⁵².
28. În ceea ce privește articolul 325 TFUE, potrivit jurisprudenței Curții, acesta obligă statele membre să combată activitățile ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii prin măsuri care să descurajeze fraudele și să ofere o protecție efectivă și, în special, le obligă să adopte, pentru a combate fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, aceleași măsuri precum cele pe care le adoptă pentru a combate fraudă care aduce atingere propriilor interese financiare⁵³.
29. Pentru a asigura protecția intereselor financiare ale Uniunii, revine în special statelor membre sarcina de a lua măsurile necesare pentru a garanta colectarea efectivă și integrală a resurselor proprii reprezentate de veniturile provenite din aplicarea unei cote uniforme la bazele armonizate de evaluare a TVA⁵⁴.
30. Deși statul membru dispune de libertatea de alegere a sancțiunilor aplicabile, care pot lua forma unor sancțiuni administrative, a unor sancțiuni penale sau a unei combinații a celor două, el este totuși obligat, în conformitate cu articolul 325 alineatul (1) TFUE, să se asigure că infracțiunile de fraudă gravă care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii sunt pasibile de sancțiuni penale care au un caracter efectiv și disuasiv⁵⁵.
31. Totodată, deși sancțiunile prevăzute și procedurile penale instituite pentru combaterea acestor infracțiuni intră în competența statului membru, respectiva competență este limitată nu numai de principiile proporționalității și echivalenței, ci și de principiul efectivității. Această cerință de efectivitate se extinde în mod necesar atât la urmărirea și la sancționarea infracțiunilor de fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii, cât și la punerea în aplicare a pedepselor

⁵¹ Hotărârea în cauza FX și alții, mai sus citată, punctul 92.

⁵² De altfel, potrivit Concluziilor Avocatului General din 4 martie 2021 în cauza Euro Box Promotion și alții, C-357/19, C-379/19, C-547/19, C-811/19 și C-840/19, EU:C:2021:170, punctul 161: „este puțin probabil ca natura obligațiilor care incumbă unui stat membru [în temeiul Convenției PIF și al articolului 325 TFUE] să fie radical diferită în cadrul unuia dintre aceste instrumente în raport cu celălalt”

⁵³ Hotărârea din 1 octombrie 2020, Úrad špeciálnej prokuratúry, C-603/19, EU:C:2020:774, punctul 48.

⁵⁴ Hotărârea în cauza Euro Box Promotion și alții, mai sus citată, punctul 182.

⁵⁵ *Idem*, punctul 191.

dispuse, întrucât, în lipsa unei executări efective a sancțiunilor, ele nu ar putea avea caracter efectiv și disuasiv⁵⁶.

32. În acest context, *legiuitorului național* îi revine obligația, dacă este cazul, să își modifice reglementarea și să garanteze că regimul procedural aplicabil urmăririi și sancționării infracțiunilor de fraudă care aduce atingere intereselor financiare ale Uniunii nu este conceput așa încât să prezinte, pentru rațiuni inerente acestuia, *un risc sistemic de impunitate* a faptelor care constituie asemenea infracțiuni, *asigurând în același timp protecția drepturilor fundamentale ale persoanelor acuzate*⁵⁷.
33. Potrivit jurisprudenței, în ipoteza în care *instanța națională ajunge la concluzia* că aplicarea dispozițiilor naționale în materie de întrerupere a prescripției ar avea efectul că, *într-un număr considerabil de cazuri*, faptele care constituie o fraudă gravă nu vor fi pedepsite penal, întrucât aceste fapte vor fi în general prescrise înainte ca sancțiunea penală prevăzută de lege să poată fi aplicată printr-o decizie judiciară definitivă, ar trebui să se constate că măsurile prevăzute de dreptul național pentru combaterea fraudei și a oricărei alte activități ilegale care aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii nu pot fi considerate drept efective și disuasive, ceea ce ar fi incompatibil cu articolul 325 alineatul (1) TFUE, cu articolul 2 alineatul (1) din Convenția PIF, precum și cu Directiva TVA coroborată cu articolul 4 alineatul (3) TUE⁵⁸.
34. Prin urmare, dispozițiile articolului 325 alineatele (1) și (2) TFUE au ca efect, în temeiul principiului supremației dreptului Uniunii, în raporturile lor cu dreptul intern al statelor membre, prin simplul fapt al intrării lor în vigoare, să determine inaplicabilitatea de drept a oricărei dispoziții contrare a legislației naționale existente. Însă, în cazul în care instanța națională va trebui să decidă să lase neaplicate dispozițiile naționale în cauză, ea va trebui de asemenea să asigure că drepturile fundamentale ale persoanelor vizate sunt respectate. Altfel, acestora din urmă li s-ar putea aplica, așadar, sancțiuni pe care, după toate probabilitățile, le-ar fi evitat dacă aceste dispoziții de drept național ar fi fost aplicate⁵⁹.
35. Principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, consacrat la articolul 49 din Cartă, se impune statelor membre atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii, conform articolului 51 alineatul (1) din Cartă, ceea ce se întâmplă atunci când acestea prevăd, în cadrul obligațiilor care le sunt impuse de articolul 325 TFUE, aplicarea unor sancțiuni penale pentru infracțiunile din domeniul TVA. Astfel, obligația de a garanta o colectare eficientă a resurselor Uniunii nu poate să

⁵⁶ *Idem*, punctul 192.

⁵⁷ *Idem*, punctul 193.

⁵⁸ Hotărârea în cauza Taricco și alții, C-105/14, punctul 47 și dispozitivul hotărârii.

⁵⁹ *Idem*, punctele 52-53.

contravină principiului menționat⁶⁰.

36. În ceea ce privește cerințele care decurg din principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, observăm că, potrivit articolului 52 alineatul (3) din Cartă, dreptul garantat la articolul 49 din aceasta are același înțeles și același domeniu de aplicare ca și dreptul garantat prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, semnată la Roma la 4 noiembrie 1950⁶¹. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat, referitor la articolul 7 alineatul (1) din CEDO, că, potrivit acestui principiu, dispozițiile penale trebuie să respecte anumite cerințe de accesibilitate și de previzibilitate în ceea ce privește atât definiția infracțiunii, cât și stabilirea pedepsei⁶².
37. Cerința privind precizia legii aplicabile, care este inerentă principiului menționat, implică faptul ca legea să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pe care le reprimă. Această condiție este îndeplinită atunci când justițiabilul poate ști, pornind de la textul dispoziției pertinente și, la nevoie, cu ajutorul interpretării care este dată acestuia de instanțe, care sunt acțiunile și omisiunile care angajează răspunderea sa penală⁶³.
38. Principiul neretroactivității legii penale, de asemenea inerent principiului legalității infracțiunilor și pedepselor, se opune în special ca o instanță să poată, în cursul unei proceduri penale, fie să sancționeze penal un comportament care nu este interzis de o normă națională adoptată înainte de săvârșirea infracțiunii imputate, fie să agraveze regimul răspunderii penale a celor care au făcut obiectul unei astfel de proceduri⁶⁴.
39. Cerințele mai sus redate privind principiul legalității infracțiunilor și pedepselor se aplică în materia prescripției în măsura în care aceasta intră sub incidența dreptului material național. În ceea ce privește acest aspect, Curtea se raportează la modalitatea de calificare a instituției prescripției răspunderii penale în ordinea juridică a statului membru vizat⁶⁵.
40. Astfel cum rezultă din jurisprudență, revine instanței naționale obligația de a verifica dacă constatarea că dispozițiile naționale împiedică aplicarea unor sancțiuni penale efective și disuasive într-un număr considerabil de cazuri de fraudă gravă aducând atingere intereselor financiare ale Uniunii conduce la o situație de incertitudine în ceea ce privește stabilirea regimului de prescripție aplicabil, care ar încălca principiul privind precizia legii aplicabile.
- Dacă această situație se regăsește în mod efectiv în speță, instanța națională nu are obligația de a

⁶⁰ Hotărârea din 5 decembrie 2017, M.A.S. și M.B., C-42/17, EU:C:2017:936, punctul 52.

⁶¹ Denumită în continuare „CEDO”.

⁶² Hotărârea în cauza M.A.S. și M.B., mai sus citată, punctul 55.

⁶³ *Idem*, punctul 56.

⁶⁴ *Idem*, punctul 57.

⁶⁵ *Idem*, punctul 58 raportat la punctul 45.

lăsa neaplicate dispozițiile interne în cauză⁶⁶.

41. Astfel, dacă instanța națională ar fi determinată să considere că obligația de a lăsa neaplicate dispozițiile naționale se lovește de principiul legalității infracțiunilor și pedepselor, ea nu ar trebui să se conformeze acestei obligații, iar aceasta chiar dacă respectarea obligației respective ar permite îndreptarea unei situații naționale incompatibile cu dreptul Uniunii⁶⁷.

B. A treia întrebare preliminară

42. Prin cea de-a treia întrebare preliminară, instanța de trimitere urmărește să afle dacă, *în cazul unui răspuns afirmativ la primele două întrebări și numai în situația în care nu se poate da o interpretare conformă dreptului UE*, principiul supremației dreptului Uniunii trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări sau unei practici naționale potrivit căreia instanțele naționale de drept comun sunt ținute de deciziile curții constituționale naționale și de deciziile obligatorii ale instanței supreme naționale și nu pot, din acest motiv și cu riscul săvârșirii unei abateri disciplinare, să lase neaplicate din oficiu deciziile menționate, chiar dacă ele consideră, în lumina unei hotărâri a Curții, că aceste decizii ar fi contrare dreptului UE.

43. Așadar această întrebare ridică, în esență, problema dacă dreptul UE impune ca judecătorul național să poată, fără a risca săvârșirea unei abateri disciplinare, să lase neaplicate decizii ale CCR sau ÎCCJ în cazul în care, în lumina jurisprudenței Curții, respectivele decizii sunt contrare dreptului UE.

44. *Înainte de toate*, observăm că din cererea de decizie preliminară⁶⁸ rezultă că instanța de trimitere apreciază că deciziile CCR și ÎCCJ incidente în litigiul principal „*pot primi în acest moment procesual o interpretare conformă*”.

Tot din cererea de decizie preliminară⁶⁹, pare a rezulta că respectiva instanță adresează Curții această întrebare preliminară pentru eventualitatea în care nu ar putea fi realizată o interpretare conformă „*față de apărările formulate în cauză pe mai departe*”.

În acest context, nu este clar dacă întrebarea preliminară se circumscrie unei situații ipotetice sau este necesară pentru soluționarea litigiului principal.

45. *Sub această rezervă*, Guvernul României va analiza în continuare respectiva întrebare:

46. Potrivit jurisprudenței Curții⁷⁰, instanța națională care a exercitat posibilitatea conferită de articolul 267 TFUE trebuie să înlăture aprecierile unei instanțe naționale superioare în cazul în

⁶⁶ *Idem*, punctul 59.

⁶⁷ *Idem*, punctul 61.

⁶⁸ Punctul 138.

⁶⁹ Punctul 143, dar și din formularea celei de-a treia întrebări preliminare.

⁷⁰ Hotărârea din 22 februarie 2022, RS, C-430/21, EU:C:2022:99, punctul 75 și jurisprudența acolo citată.

care consideră, având în vedere interpretarea dată de Curte, că acestea nu sunt conforme cu dreptul Uniunii, și să lase, eventual, neaplicată norma națională care o obligă să se conformeze deciziilor acestei instanțe superioare.

47. Aceeași soluție⁷¹ se aplică și când o instanță de drept comun este ținută de o decizie a unei curți constituționale naționale pe care o consideră contrară dreptului Uniunii.
48. Instanțele naționale trebuie să aibă posibilitatea de a aplica dreptul UE de maniera indicată la punctele 46-47 de mai sus, fără a risca să fie expuse unor proceduri și sancțiuni disciplinare.
49. În ceea ce privește posibilitatea de angajare a răspunderii disciplinare a unui judecător pentru o hotărâre judecătorească, instanța de la Luxemburg a reținut⁷² că aceasta:
- trebuie să fie limitată la cazuri cu totul excepționale, precum încălcarea deliberată și cu rea-credință sau dintr-o neglijență deosebit de gravă și de grosieră a normelor de drept național și de drept al Uniunii a căror respectare trebuie să o asigure sau căderea în arbitrar ori în denegare de dreptate;
 - trebuie să fie încadrată de criterii obiective și verificabile, referitoare la imperative legate de buna administrare a justiției, precum și de garanții care urmăresc evitarea oricărui risc de presiuni externe asupra conținutului hotărârilor judecătorești și care permit înlăturarea astfel, în percepția justițiabililor, a oricărei îndoieli legitime cu privire la impenetrabilitatea judecătorilor în cauză și la neutralitatea acestora în raport cu interesele care se înfruntă.
50. În acest context, precizăm că, astfel cum rezultă din cererea de decizie preliminară⁷³, ulterior pronunțării hotărârii Curții în cauza RS, C-430/21, legislația națională în materia răspunderii magistraților a fost modificată, fiind eliminată prevederea⁷⁴ potrivit căreia constituie abatere disciplinară nerespectarea deciziilor CCR ori a deciziilor pronunțate de ÎCCJ în soluționarea recursurilor în interesul legii.
51. În cadrul controlului de constituționalitate *a priori* a Legii nr. 303/2022, prin Decizia 520/2022⁷⁵ CCR a precizat: „*Examinând textul art. 271 din legea criticată, se constată că nerespectarea deciziilor Curții Constituționale ori a deciziilor pronunțate de ÎCCJ în soluționarea recursurilor*

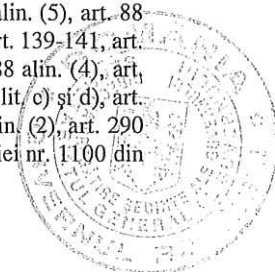
⁷¹ *Idem*, punctul 76.

⁷² *Idem*, punctul 86 coroborat cu punctul 83 și jurisprudența acolo citată.

⁷³ Punctul 145.

⁷⁴ Litera ș) a articolului 99 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată.

⁷⁵ Decizia nr. 520 din 09.11.2022 referitoare la obiecțiile de neconstituționalitate privind Legea privind statutul judecătorilor și procurorilor, în ansamblul său, și ale dispozițiilor art. 17 alin. (5), art. 21 alin. (4), art. 22, art. 25, art. 26 alin. (1), art. 33 alin. (1), art. 43 alin. (2), art. 45 alin. (1), art. 59 alin. (3) și (4), art. 63 alin. (1), art. 75 alin. (5), art. 88 alin. (2), art. 89, art. 114, art. 115, art. 117 alin. (6), art. 121 alin. (4), art. 128, art. 132, art. 133, art. 135, art. 139-141, art. 143 alin. (2), art. 145-149, art. 150, art. 160 alin. (6), art. 167, art. 169 alin. (8), art. 172 alin. (8), art. 188 alin. (4), art. 206, art. 228 alin. (5)-(7), art. 234 alin. (2), art. 235 alin. (2), art. 269 alin. (16), art. 271, art. 273 alin. (1) lit./c) și d), art. 275 alin. (1), (3) și (6), art. 277 alin. (6), art. 278 alin. (2), art. 279, art. 283, art. 284 alin. (5), art. 289 alin. (2), art. 290 din aceeași lege și ale anexei nr. 1 pct. B art. 2 lit. b) la aceasta, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1100 din 15.11.2022 și denumită „Decizia 520/2022”.

*în interesul legii nu a mai fost reglementată ca abatere disciplinară distinctă în cuprinsul textului de lege aneferit. Însă acest lucru nu înseamnă că nerespectarea acestora nu poate angaja răspunderea disciplinară a judecătorului sau a procurorului în măsura în care se demonstrează că și-a exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență*⁷⁶.

52. Precizăm și că, în ultimul Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare⁷⁷, se arată că „[...] au fost instituite mai multe garanții în ceea ce privește răspunderea disciplinară a magistraților. Pe fond, abaterile disciplinare care au generat preocupări cu privire la independența sistemului judiciar și la supremația dreptului UE au fost eliminate”.
53. De altfel, instanța de trimitere menționează în cererea de decizie preliminară⁷⁸ că, în prezent, nerespectarea de către judecătorul național a acestor tipuri de decizii nu este prevăzută ca abatere în sine, ci ar putea constitui o astfel de abatere numai în măsura în care s-ar demonstra că respectivul judecător și-a exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.
54. Aceste mențiuni nu sunt de natură să repună în discuție cele redată la punctele 46-48 de mai sus, astfel că Guvernul României concluzionează că lăsarea neaplicată a unei decizii a CCR sau a unei decizii obligatorii a instanței supreme naționale, în scopul de a aplica dreptul UE, conform exigențelor rezultate din jurisprudența CJUE, nu ar putea fi calificată drept exercitare, de către instanța națională, a funcției cu rea-credință sau gravă neglijență.

C. Addendum-ul instanței de trimitere

55. Cu titlul preliminar, remarcăm că addendumul nu conține o întrebare preliminară privind interpretarea dreptului UE.
56. Deși pare că vizează a doua întrebare preliminară, addendumul reprezintă o solicitare adresată Curții de a reține în mod expres, în considerentele hotărârii preliminare ce o va pronunța în prezenta cauză, că, în baza principiului cooperării loiale, în vederea respectării principiului efectivității și echivalenței, în cadrul autonomiei procedurale interne, cu scopul asigurării egalității de tratament și a nediscriminării părților din litigiul principal față de ceilalți justițiabili aflați în situații similare, în cazul recursurilor în casație declarate față de toate hotărârile definitive pronunțate între timp în cauze similare, instanțele interne urmează să aprecieze că termenul căii de atac prevăzut în norma internă trebuie să curgă de la data pronunțării hotărârii Curții de Justiție a Uniunii Europene.
57. Această solicitare ridică o problemă de drept nouă.

⁷⁶ Punctul 331 din Decizia 520/2022.

⁷⁷ Comunicarea Comisiei (2022) 664 final, pagina 5.

⁷⁸ Punctele 146-147.

58. În acest context, având în vedere că aspectele la care face referire instanța de trimitere nu vizează chestiuni abordate în încheierea de sesizare a Curții, acestea ar putea fi avute în vedere de Curte doar dacă ar face obiectul unei întrebări preliminare.
59. Sub aceste rezerve, Guvernul României înțelege că instanța de trimitere solicită CJUE să stabilească dacă, într-o situație precum cea din litigiul principal, principiul cooperării loiale, coroborat cu principiul efectivității și principiul echivalenței, precum și cu principiul nediscriminării, trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări, precum articolul 435 din Codul de procedură penală, care prevede că termenul pentru introducerea recursului în casație este de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel.
60. ***În ceea ce privește admisibilitatea:***
61. Cu titlu general, amintim că, potrivit jurisprudenței constante, procedura instituită prin articolul 267 TFUE este un instrument de cooperare între Curte și instanțele naționale, cu ajutorul căruia Curtea furnizează acestora din urmă **elementele de interpretare a dreptului Uniunii care le sunt necesare pentru soluționarea litigiului cu care sunt sesizate**⁷⁹.
62. Totodată, în baza jurisprudenței Curții, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub răspunderea sa și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de pertinență. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei cereri formulate de o instanță națională nu poate interveni decât atunci când este evident că *interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu obiectul acțiunii principale* sau cu realitatea, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate⁸⁰.
63. Justificarea unei cereri de decizie preliminară nu o constituie formularea de opinii consultative cu privire la chestiuni generale sau ipotetice, **ci necesitatea inerentă soluționării efective a unui litigiu privind dreptul Uniunii**⁸¹.
64. În acest context, remarcăm că, în addendum, instanța de trimitere ridică problema căii extraordinare de atac pentru reformarea „hotărârilor rămase definitive, pronunțate în cauzele în care s-a aplicat dreptul intern, într-o modalitate care nu corespunde interpretării oferite ulterior prin răspunsurile la întrebările preliminare” – respectiv, *recursul în casație*.
65. **Or, litigiul principal are ca obiect o contestație în anulare - o cale extraordinară de atac**

⁷⁹ Hotărârea din 27 noiembrie 2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, punctul 83.

⁸⁰ Hotărârea din 22 februarie 2022, Stichting Rookpreventie Jeugd și alții, C-160/20, EU:C:2022:101, punctul 82.

⁸¹ Hotărârea din 7 noiembrie 2013, Romeo, C-313/12, EU:C:2013:718, punctele 39-40; Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman, C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 28.

diferită de cea vizată de addendum.

66. Așadar, problema de drept ridicată de către instanța de trimitere în addendum nu are legătură cu obiectul litigiului principal.
67. *Cu toate acestea, în situația care Curtea ar alege să se aplece asupra aspectelor indicate în addendum, arătăm următoarele:*
68. Astfel cum remarcă și instanța de trimitere, în jurisprudența Curții⁸², este subliniată importanța pe care o deține principiul autorității de lucru judecat atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinele juridice naționale. Astfel, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca hotărârile judecătorești rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate.
69. Prin urmare, dreptul Uniunii nu impune instanței naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii judecătorești, chiar dacă aceasta ar permite îndreptarea unei situații naționale incompatibile cu acest drept. Astfel, dreptul Uniunii nu impune unui organ judiciar obligația ca, pentru a ține seama de interpretarea unei dispoziții relevante a acestui drept adoptată de Curte, să revină, din principiu, asupra deciziei sale care a dobândit autoritate de lucru judecat⁸³.
70. În schimb, în cazul în care normele de procedură interne aplicabile prevăd posibilitatea ca instanța națională să revină, în anumite condiții, asupra unei hotărâri care are autoritate de lucru judecat pentru a face ca situația să fie compatibilă cu dreptul național, această posibilitate trebuie să prevaleze, în conformitate cu principiile echivalenței și efectivității, dacă sunt întrunite condițiile menționate, pentru a restabili conformitatea situației în discuție cu dreptul Uniunii⁸⁴.
71. Astfel, în conformitate cu principiul cooperării loiale consacrat la articolul 4 alineatul (3) TUE, modalitățile procedurale aplicabile acțiunilor care urmăresc să asigure protecția drepturilor pe care dreptul Uniunii le conferă justițiabililor nu trebuie să fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor acțiuni similare de natură internă (*principiul echivalenței*) și nu trebuie să facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (*principiul efectivității*).
72. *În ceea ce privește principiul echivalenței*, astfel cum am menționat deja, nici în încheierea de sesizare a CJUE și nici în addendum, instanța de trimitere nu arată care ar fi

⁸² Hotărârea din 11 septembrie 2019, Călin, C-676/17, EU:C:2019:700, punctul 26.

⁸³ *Idem*, punctele 27-28.

⁸⁴ *Idem*, punctul 29.

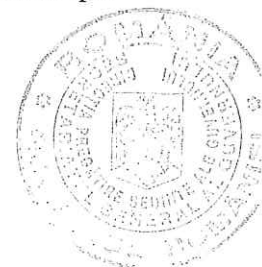
situațiile/motivete/termenele pentru formularea recursului în casație care ar fi aplicabile situațiilor de natură internă și care nu ar fi aplicabile situațiilor protejate de dreptul Uniunii.

73. Pare că elementele de comparație avute în vedere de instanța de trimitere sunt, pe de o parte, hotărârile care ar fi pronunțate în urma unei eventuale hotărâri a CJUE în prezenta cauză prin care s-ar răspunde afirmativ întrebărilor preliminare și, pe de altă parte, hotărârile rămase definitive și în care soluția pronunțată nu ar corespunde interpretării care ar urma să fie dată de CJUE în prezenta cauză.
74. Însă, instanța de trimitere nu evidențiază nicio diferență de tratament care să rezulte din existența unor mijloace procedurale diferite care ar fi aplicabile acțiunilor care urmăresc să asigure protecția drepturilor pe care dreptul Uniunii le conferă prin raportare la cele aplicabile unor acțiuni similare de natură internă.
75. *În ceea ce privește principiul efectivității*, în contextul termenelor de decădere, Curtea a statuat că, în interesul securității juridice, stabilirea unor termene rezonabile, sub sancțiunea decăderii, este compatibilă cu principiul efectivității⁸⁵.
76. Potrivit articolului 435 din Codul de procedură penală, termenul pentru introducerea recursului în casație este de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel. Prin urmare, trebuie să se verifice caracterul rezonabil al unui astfel de termen, la expirarea căruia procurorul sau părțile nu mai pot formula un recurs în casație.
77. În Hotărârea pronunțată în cauza Călin, C-676/16, Curtea a considerat că un termen de o lună pentru formularea unei cereri de revizuire a unei hotărâri judecătorești definitive pronunțate în materia contenciosului administrativ, care este o cale extraordinară de atac, nu este criticabil în sine⁸⁶.
78. Prin comparație, termenul de 30 zile de la data comunicării deciziei penale a instanței de apel, pentru formularea unui recurs în casație, nu pare că ar ridica probleme din perspectiva principiului efectivității dreptului UE.
79. Este adevărat că dreptul procesual penal român nu prevede un caz de recurs în casație care să trateze expres situația în care, după rămânerea definitivă a deciziei instanței de apel, CJUE ar pronunța o hotărâre care ar putea sta la baza unei reanalizări a respectivei decizii.
80. În acest context, reiterăm⁸⁷ că dreptul Uniunii nu impune instanței naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii judecătorești, *chiar dacă aceasta ar permite îndreptarea unei situații naționale incompatibile cu acest drept.*

⁸⁵ *Idem*, punctul 43.

⁸⁶ *Idem*, punctul 46.

⁸⁷ A se vedea punctul 68 din prezentele observații scrise.

Așadar, dreptul Uniunii nu impune unui organ judiciar obligația ca, pentru a fi ne seama de interpretarea unei dispoziții relevante a acestui drept adoptată de Curte, să revină, din principiu, asupra deciziei sale care a dobândit autoritate de lucru judecat.

81. Nu în ultimul rând, subliniem că **principiul nediscriminării**, astfel cum este consacrat în Tratatul Uniunii, dar și în dreptul derivat, presupune existența unuia dintre criteriile de discriminare prevăzute limitativ de respectivele norme.
82. Având în vedere că instanța de trimitere nu arată care ar fi criteriul de discriminare al părților din litigiul principal față de ceilalți justițiabili aflați în situații similare, principiul nediscriminării nu pare a fi aplicabil în speță.

III. Concluzii

83. Guvernul României propune Curții să răspundă întrebărilor preliminare, după cum urmează:

i. Articolul 325 alineatul (1) TFUE, articolul 2 alineatul (1) din Convenția PIF și Directiva TVA, coroborată cu articolul 4 alineatul (3) TUE, precum și articolul 49 din Cartă trebuie interpretate în sensul că impun instanței naționale să lase neaplicată o decizie CCR în legătură cu întreruperea prescripției, care ar avea efectul că, într-un număr considerabil de cazuri de fraudă aducând atingere intereselor financiare ale Uniunii, faptele nu ar fi pedepsite penal, întrucât aceste fapte ar fi prescrise înainte ca sancțiunea penală prevăzută de lege să poată fi aplicată printr-o decizie judiciară definitivă.

Revine instanței naționale obligația de a verifica dacă, lăsând neaplicată decizia în cauză, se generează o situație de incertitudine în ceea ce privește stabilirea regimului prescripției și de a asigura astfel respectarea principiului legalității infracțiunilor și pedepselor.

ii. Dreptul UE impune ca judecătorul național să poată, fără a risca săvârșirea unei abateri disciplinare, să lase neaplicată o decizie a CCR sau o decizie obligatorie a instanței supreme naționale, în cazul în care, în lumina jurisprudenței CJUE, consideră respectiva decizie contrară dreptului UE.

Emilia GANE

Agentul Governamental al României
pentru Curtea de Justiție a Uniunii Europene

Mihaela CHICU
Consilier

Oana-Cătălina ICHIM
Consilier

Loredana BAȚAGOI
Consilier

